

دریچه‌ای به پژوهش

۳. نوشتگان خاکستری (مقاله‌های داوری نشده)

فرشید خان‌زاده (پژوهشکده آمار) و عادل محمدپور (دانشگاه صنعتی امیرکبیر)

از زمان ارسال مقاله به یک مجله علمی-تخصصی تا زمان انتشارش معمولاً هفته‌ها، ماه‌ها، یا حتی سال‌ها طول می‌کشد؛ زیرا مقاله باید مراحل ارزیابی و اصلاح را بگذراند و اغلب داوران هم بسیار سختگیرند. نیاز به گردش اطلاعات در جامعه علمی در باره جدیدترین یافته‌ها موجب شده است که پژوهشگران، مقاله‌های خود را پیش از ارزیابی یا داوری، منتشر کنند. چنین مقاله‌هایی را در زبان انگلیسی، preprint یا working paper می‌نامند. گاهی نیز به مجموعه این‌گونه مقاله‌ها «نوشتگان خاکستری»^۱ می‌گویند. انتشار سریع مقاله‌های داوری نشده، این امکان را به نویسندگان‌شان می‌دهد که نظر افراد مختلف را دریافت کنند و مقاله را پیش از ارسال به مجله‌ها اصلاح کنند. همچنین با توجه به آزاد بودن دسترسی به این مقاله‌ها، میزان ارجاع به آن‌ها نیز ممکن است بیشتر شود. اما مهم‌تر از همه این‌که افراد با انتشار سریع مقاله‌شان می‌توانند ایده خود را رسماً در تاریخ اصلی (نه در تاریخ انتشار مجله) ثبت کنند و خطر سرقت آن را به حد اقل برسانند.

از سال ۱۹۹۱ میلادی، اکثر مقاله‌های داوری نشده از طریق اینترنت منتشر می‌شوند. رشد روزافزون تعداد این‌گونه مقاله‌ها باعث شده است که دادگان‌هایی در اینترنت به آن‌ها اختصاص یابد. بعضی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های پژوهشی نیز مخزنی^۲ از مقاله‌های داوری نشده و گزارش‌های علمی و پایان‌نامه‌ها ایجاد کرده‌اند که بسیاری از آن‌ها نیز از طریق اینترنت، قابل دست‌یابی است. بعضی از مشهورترین دادگان‌های اینترنتی مقاله‌های داوری نشده در جدول ۱ معرفی شده‌اند. تقریباً همه این وب‌گاه‌ها خدمات خود را به صورت رایگان انجام می‌دهند.

^۱ grey literature

^۲ institutional repository

مقاله‌هایی که مربوط به علوم آماری‌اند، عمدتاً در وب‌گاه «آرخیو» (arXiv) منتشر می‌شوند. برای ارسال مقاله به این وب‌گاه، نخست باید ثبت نام کنید. در حین ثبت نام باید زمینه‌های علمی مورد علاقه‌تان را نیز تعیین کنید. سپس فایل حروف‌نگاری‌شده مقاله با نرم‌افزار LaTeX را ارسال (upload) می‌کنید. چنانچه ارسال فایل با موفقیت انجام گیرد، فایل PDF از مقاله‌تان ایجاد و به شما نشان داده می‌شود، که باید آن را تأیید کنید. پس از تأیید، مقاله‌تان به دادگان «آرخیو» افزوده و خبرش بلافاصله برای همه کسانی فرستاده می‌شود که دست‌کم یک زمینه علمی مورد علاقه‌شان با شما یکسان است.

جدول ۱. شماری از مشهورترین دادگان‌های مقاله‌های داوری‌نشده

نام دادگان	نشانی اینترنتی	زمینه‌های فعالیت (به ترتیب الفبایی)
arXiv	http://arxiv.org	آمار، اقتصاد مالی، ریاضیات، زیست‌سنجی، علوم رایانه، فیزیک
bioRxiv	http://www.biorxiv.org	زیست‌شناسی
Nature Precedings	http://precedings.nature.com	پزشکی، زیست‌شناسی، شیمی، علوم زمین
PeerJ PrePrints	http://www.peerj.com	پزشکی، زیست‌شناسی، علوم سلامت
Philica	http://www.philica.com	همه زمینه‌ها
Research Papers in Economics (RePEc)	http://repec.org	علوم اقتصادی
Sciencepaper Online	http://www.paper.edu.cn/en	همه زمینه‌ها
Social Science Research Network (SSRN)	http://www.ssrn.com	علوم اجتماعی، علوم انسانی